

- Voorwoord
- **VONZ** Noordse woelmuis
- **VONZ** Braakbalonderzoek
- **VONZ** Eikelmuis
- **VONZ** Bever & otter
- **NEM** Wintertellingen vleermuizen
- **NEM** Overige vleermuizen
- **NEM** DagActieve Zoogdieren (DAZ)
- **NEM** Hazelmuizen
- Zoogdieratlas.nl
- Jaar van de vleermuizen

VONZ = VerspreidingsOnderzoek Nederlandse Zoogdieren **NEM = Netwerk Ecologische Monitoring**

Andere tijden vragen andere strategieën

Een paar jaar geleden leken de bomen voor ons soort organisaties nog tot in de hemel te groeien. Voor het binnenhaken van opdrachten hoefden we niet al te veel moeite te doen. Natuurbescherming beschikte over een groot draagvlak in de samenleving en bij de politiek.

Binnen een jaar is die relatief riante situatie compleet verdwenen. Onze belangrijkste opdrachtgevers moeten zwaar bezuinigen en de politiek heeft een visieloze bezuiniging van 60 % op natuur afgekondigd. De natuursector is in het defensief gedrongen. Individuele organisaties zijn niet bij machte om deze neerwaartse trend te keren. We moeten hierin met elkaar optrekken. In de praktijk blijkt dat dit niet vanzelf gaat. Onder het motto "bij jezelf beginnen" hebben de Zoogdiervereniging en RAVON het initiatief genomen om te starten met een onderzoek naar de voordelen van samenwerking.

Ideeën daarachter zijn dat de eigen doelstelling effectiever gerealiseerd kan worden, we klanten beter kunnen bedienen en mensen en middelen efficiënter ingezet kunnen worden.

Het gaat bij dit onderzoek om de samenwerking van de werkorganisaties, de moederorganisaties blijven in gewoon bestaan omdat wij weten dat onze achterbannen zich juist verbonden voelen met de eigen soortgroep.

Begin september hebben de besturen van de Zoogdiervereniging en RAVON het startsein gegeven, een intentieverklaring opgesteld en een projectleider aangesteld. Inmiddels ligt er een plan van aanpak dat stapsgewijs aangeeft hoe het onderzoek in z'n werk zal gaan. In de komende maanden (tot eind van dit jaar) worden de volgende fasen doorlopen: 1. initiatieffase, 2. verkenningsfase en 3. onderzoeksfase. De intentieverklaring en het opstellen van het plan van aanpak zijn onderdeel van de eerste fase. Nu zijn we toe aan het nader verkennen van de mogelijkheden. De centrale vraag is of samenwerking leidt tot de gewenste doelen. In de derde fase worden de vormen van samenwerking nader onderzocht en aan het eind ervan wordt een keuze gemaakt uit de vorm die het beste bij ons past. Deze fase moet in december zijn afgerond. Dan moet er ook zicht zijn op hoe het proces verder gaat. Draagvlak voor doel en proces zijn belangrijk. Waar mogelijk worden belanghebbenden van beide organisaties bij de stappen betrokken. Leden en waarnemers kunnen ook meedenken in het proces door tijdens de komende ALV van 19 november mee te praten over de te maken keuze.

De initiatiefnemers hopen natuurlijk dat wij met dit proces een wezenlijke stap kunnen zetten naar een nieuwe toekomst en dat andere partijen gaan aanhaken.

Jos Teeuwisse
Directeur Zoogdiervereniging

Waar zitten onze eikelmuizen nog?

Lees verder op pagina 4

Foto: Eikelmuis / © Wesley Overman

VONZ Noordse woelmuis

Elk jaar worden er in het kader van het 'Verspreidingsonderzoek - noordse woelmuis' gegevens verzameld om een completer beeld van de verspreiding van de soort te krijgen. De gegevens worden verkregen uit veldonderzoek met inloopvalen, uitgevoerd door werknemers van de Zoogdiervereniging. Er zullen in 2011 in totaal 115 locaties worden onderzocht.

De nadruk van het verspreidingsonderzoek ligt altijd in het najaar, omdat populaties dan het grootst zijn en de kans op het vangen van de doelsoort dan het hoogst is. Het Verspreidingsonderzoek noordse woelmuis 2011 is momenteel in volle gang en loopt tot half november. Dit jaar richten we ons op het vaste land van Noord-Holland, enkele gebieden in Zuid-Holland en Zeeland en worden delen van de Biesbosch bevangen.

Er worden dit jaar voor het eerst geen noordse woelmuiskampjes voor vrijwilligers georganiseerd. Uit voorgaande jaren blijkt dat het oorspronkelijk doel van de kampjes, het door vrijwilligers zelfstandig laten vangen van noordse woelmuizen, niet dichterbij komt. Jammer, want het gaf ons de kans onze kennis te delen en mensen te enthousiasmeren voor de soort. Het blijkt echter efficiënter (ook financieel) om met werknemers van de Zoogdiervereniging noordse woelmuizen te inventariseren.

Foto: Een van de noordse woelmuizen die in recreatiegebied 't Twiske werd gevangen. / © Sil Westra

Resultaten tot nu toe

De afgelopen weken is al een deel van de te bevangen gebieden onderzocht, Natura 2000-gebieden in Noord-Holland: Eilandspolder (oost en west); Wormer- en Jisperveld; Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske; Polder Westzaan.

Tijdens de eerste 8 vangsessies werden in 24 van de 40 locaties noordse woelmuizen aangetroffen, maar de aantallen per locatie zijn dit jaar laag, in meerdere gevallen ging het slechts om één exemplaar. Onderstaande kaart geeft de tot op heden bemonsterde locaties weer.

Het onderzoek vond plaats op locaties en in biotoop waar de soort verwacht mag worden (ook op grond van oudere waarnemingen). Het is te vroeg om te kunnen concluderen dat 2011 een slecht noordse woelmuis jaar is, maar de eerste gegevens lijken hier op te wijzen. Slechte jaren komen vaker voor: bijvoorbeeld 2006, met name op Texel.

Nog te bevangen locaties

De komende periode worden onder andere de volgende gebieden nog bevangen:

Noord-Holland: het Ilperveld, omgeving Heerhugowaard, Houtrak.

Zuid-Holland: Kagerplassen, Biesbosch (Noord-Brabant).

Sil Westra & Dick Bekker

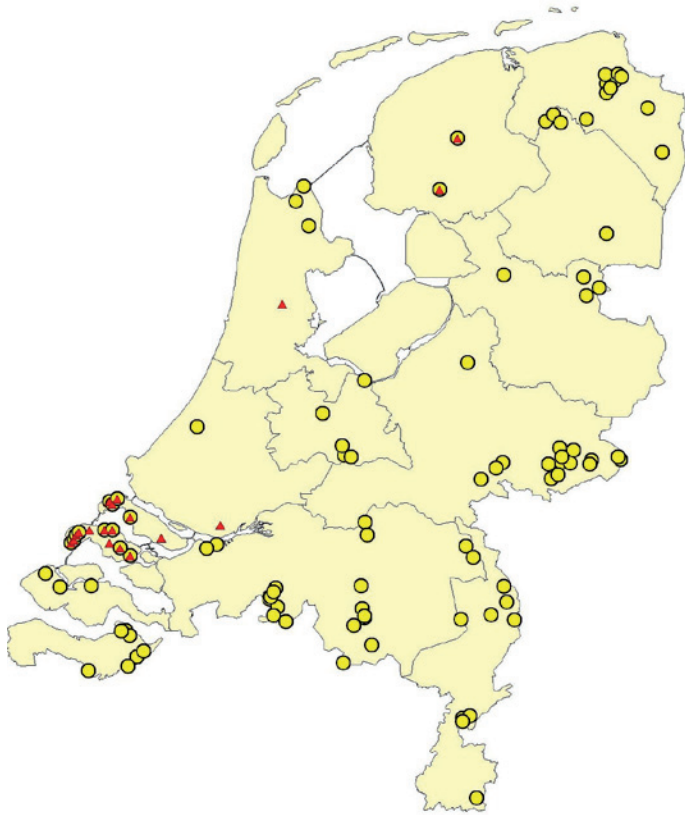

Kaart: Bemonsterde gebieden, met daarbij hoeveel plekken er zijn bemonsterd (achter de /) en op hoeveel locaties daarvan noordse woelmuis is aangetroffen (voor de /).

VONZ Braakbalonderzoek

Noordse woelmuis & waterspitsmuis

In het seizoen 2011-2012 zijn tot nu toe ruim 230 braakbalpartijen van kerkuil geanalyseerd, waarvan de helft met meer dan 150 prooidieren, waardoor een nulpunt voor noordse woelmuis en/of waterspitsmuis bepaald kan worden, wat betekent dat de soort dat jaar niet aanwezig was binnen het jachtgebied van de desbetreffende kerkuil.

Kaart: Gele stip = braakbalpartij met voldoende prooien.
Rode driehoek = noordse woelmuis aangetroffen (op 27 locaties)

Kaart: Gele stip = braakbalpartij met voldoende prooien.
Rode driehoek = waterspitsmuis aangetroffen (op 33 locaties)

Van de 300 geanalyseerde partijen werden tot nu toe op 27 locaties noordse woelmuizen en op 33 locaties waterspitsmuizen aangetroffen. De gele stippen geven de partijen met meer dan 150 prooien, de rode driehoeken de locaties met respectievelijk noordse woelmuis en waterspitsmuis.

Dick Bekker

Coördinator verspreidingsonderzoek noordse woelmuis & waterspitsmuis Zoogdierverseniging VZZ

Tel.: 026 3705318

Mobiel: 06 17490488

e-mail: dick.bekker@zoogdierverseniging.nl

Foto: Noordse woelmuis / © Richard Witte

Foto: Waterspitsmuis (donkere vorm) / © Richard Witte

VONZ Eikelmuis

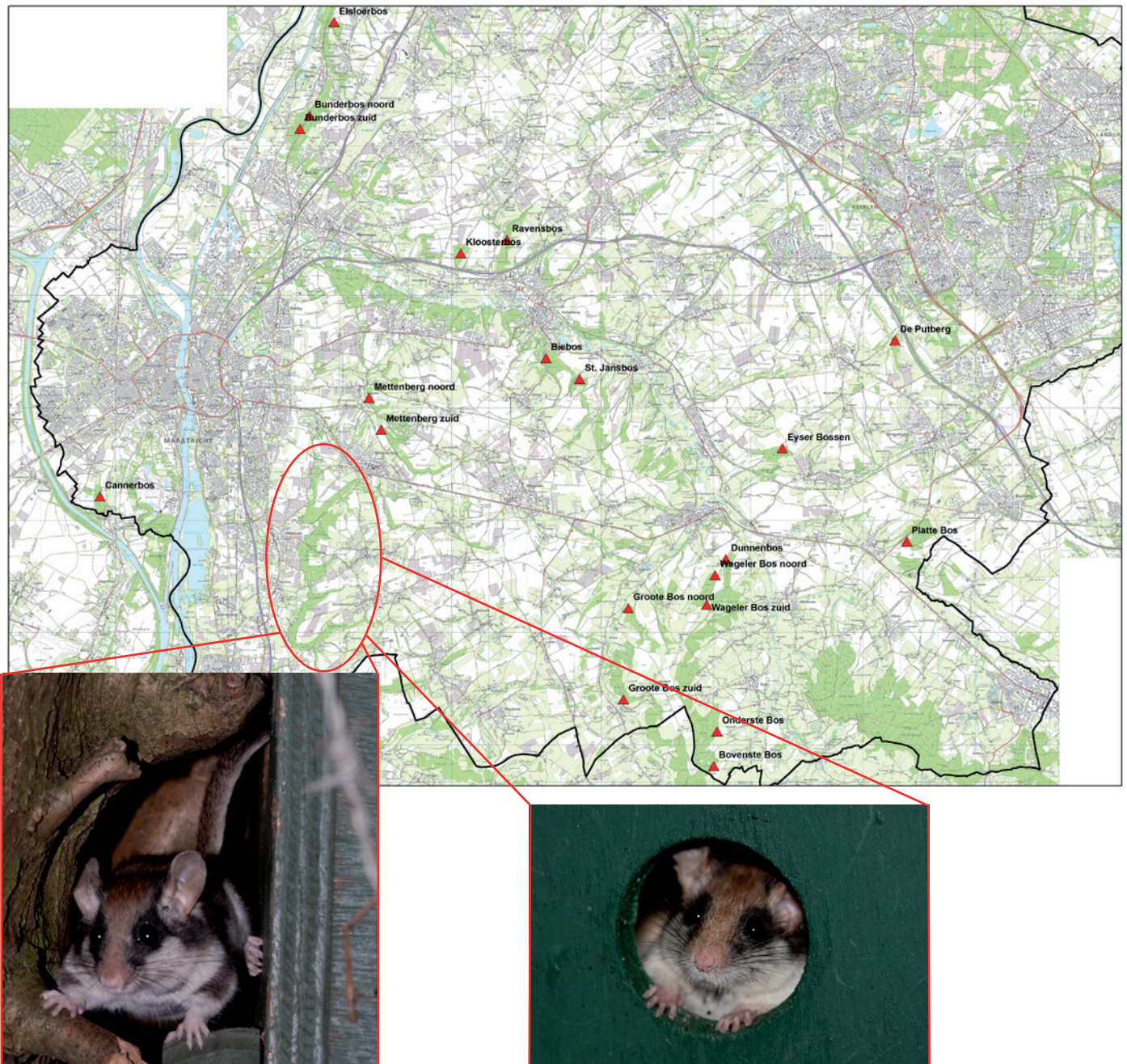
De eikelmuis is het zeldzaamste dier van de Rode Lijst. Bij onderzoek in 2010, in opdracht van de provincie Limburg, bleek dat de enige nog bekende populatie circa 60 exemplaren omvat. Deze populatie zit in het Savelsbos.

Het ministerie van EL&I heeft de eikelmuis verklaard tot een van de typische soorten van het Natura 2000-habitattypen eiken-haagbeukenbossen. Daardoor is de eikelmuis van belang voor de zesjaarlijkse rapportage aan de Europese Commissie over de Habitatrichtlijn. Hoewel wij menen dat de eikelmuisen van het Savelsbos de enige overgebleven populatie in ons land kan zijn, heeft het CBS geconstateerd dat Zuid-Limburg nog onvoldoende onderzocht is voor een goede rapportage aan Brussel.

Bij verspreidingsonderzoek in 2006/2007 is gebleken dat het inzetten van nestkasten (figuur) een efficiënte methode is voor het aantonen van eikelmuisen. In veertien 5*5 km-hokken binnen het potentiële leefgebied, maar zonder zekere waarneming sinds 2007, hebben medewerkers van de Zoogdiervereniging begin van de zomer van dit jaar eikelmuisnestkasten opgehangen in eiken-haagbeukenbossen in Zuid-Limburg. In totaal gaat om 150 nestkasten in 20 goed ontwikkelde eiken-haagbeukenbossen (zie kaart).

In oktober van dit jaar zullen medewerkers van de Zoogdiervereniging alle 150 opgehangen nestkasten controleren op aanwezigheid van eikelmuisen. Voor zover geen (sporen van) eikelmuisen aangetroffen worden, worden de nestkasten weer verwijderd. Mochten ergens wel – onverwacht – eikelmuisen aangetroffen worden, dan zal de Zoogdiervereniging contact opnemen met de terreinbeheerder met het verzoek of de nestkasten kunnen blijven hangen.

Johan Thissen

Kaart: Rode driehoek = locatie met nestkasten in het kader van het verspreidingsonderzoek.

Foto's: Eikelmuisen maken dankbaar gebruik nestkasten. Hierboven twee eikelmuisen die werden betrapt bij het verlaten van hun huis. / © Wesley Overman

VONZ Bever & otter

In de vorige Telganger spraken wij de verwachting uit dat de Gegevensautoriteit Natuur ons opdracht zou geven voor de coördinatie van verspreidingsonderzoek naar bever en otter. Die opdracht hebben wij inderdaad gekregen.

In Nederland maken de populaties van bever en otter, na hun herintroductie, een positieve ontwikkeling door. De Zoogdiervereniging wil bij het volgen van de verspreiding van bever en otter zoveel mogelijk gebruik maken van al bestaande structuren en organisaties. De waterschappen en de Beverwerkgroep Nederland (BWN) zijn de organisaties die wij bij dit nieuwe verspreidingsonderzoek willen inschakelen.

Sporen van bever (vraatsporen, geurmerken, burchten, hollen, legers, dammen, beverkanalen) zijn doorgaans goed te herkennen en makkelijk te vinden. Daardoor kunnen muskusrattenbestrijders van de waterschappen en vrijwilligers eenvoudig en zonder grote tijdsinspanning achterhalen waar bevers voorkomen. Jaarlijks ontstaat zo een actueel en landelijk compleet verspreidingsbeeld.

De sporen van otter (vraatsporen, uitwerpselen, hollen, glijbanen) zijn doorgaans veel lastiger te vinden en te herkennen dan sporen van bever. De bestrijders van het waterschap fungeren als 'waakhond' om te achterhalen of er überhaupt otters aanwezig zijn. Daarna inventariseren leden van de BWN het gebied om te achterhalen hoe groot het actuele leefgebied is. Daarmee kan jaarlijks een overzicht gecreëerd worden waar otters voorkomen op een schaal van 10*10 km. Daarnaast kunnen vrijwilligers potentieel geschikte (nieuwe) ottergebieden inventariseren op voorkomen.

Het opzetten van het meetnet kan het best gefaseerd plaatsvinden. Ervaringen uit het eerste jaar kunnen dan gebruikt worden om verdere opzet te vergemakkelijken.

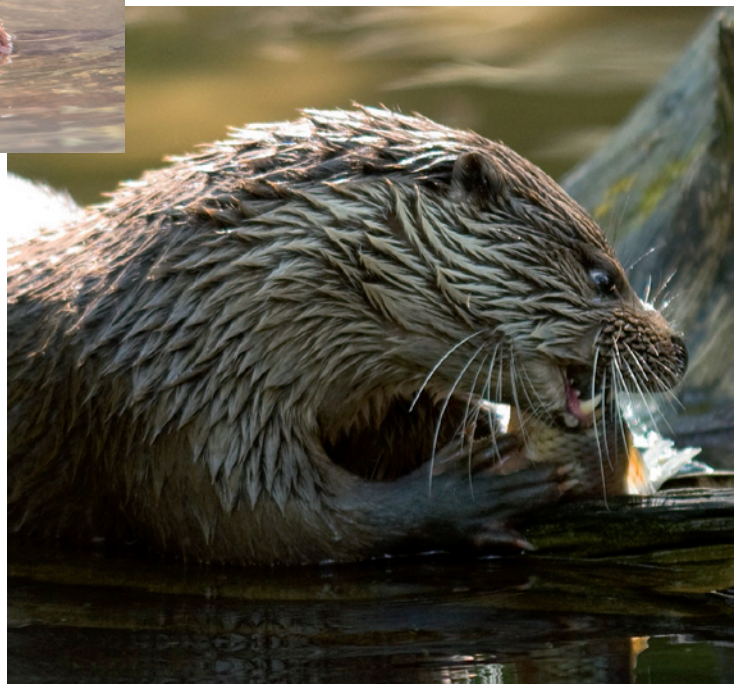
De otter kent in Nederland nog geen grote verspreiding. Dat maakt het aantal benodigde vrijwilligers relatief gering. Er wordt niet verwacht dat de groei in verspreiding van de otter erg snel zal gaan. Dat geeft de tijd om het aantal op otters gerichte vrijwilligers in de tijd uit te breiden.

De bestrijders van de waterschappen hebben voldoende kennis om sporen van bever te herkennen. De meeste bestrijders hebben al een veldcursus voor het herkennen van ottersporen gevolgd.

Johan Thissen

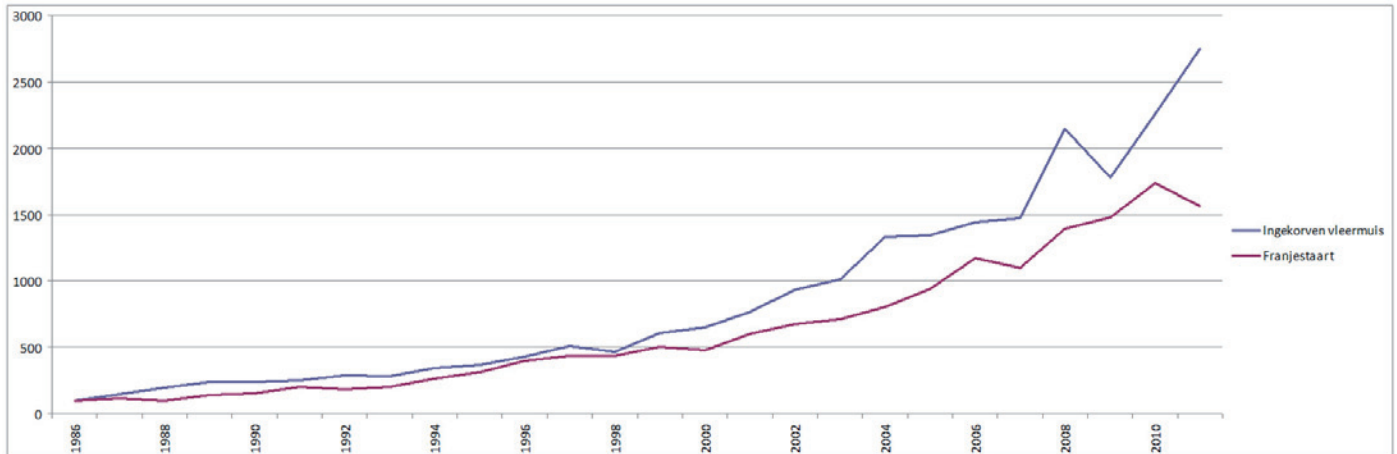
Foto (boven): Bever / © Richard Witte
Foto (onder): Otter / © Hugh Jansman

NEM Wintertellingen vleermuizen

In de Telganger van een jaar geleden hebben we uitgebreid bericht over het meetnet Wintertellingen Vleermuizen vanwege het bereiken van een telreeks van 25 winters. Daarom houden we het deze keer kort.

Ingekorven vleermuis en franjestaart zijn beiden sinds de start van het meetnet sterk toegenomen. De vorige twee jaar leek de stijgende trend van de ingekorven vleermuis even onderbroken, maar dit jaar zit de soort weer duidelijk in de lift. De toename gaat door: er zijn nu meer dan 25maal zoveel ingekorven vleermuizen als in 1986. De franjestaart is iets gezakt ten opzichte van vorig jaar, maar het zal nog moeten blijken of dit een trendbreuk is. Er zijn nu ruim 15maal zoveel franjestaarten als in 1986.

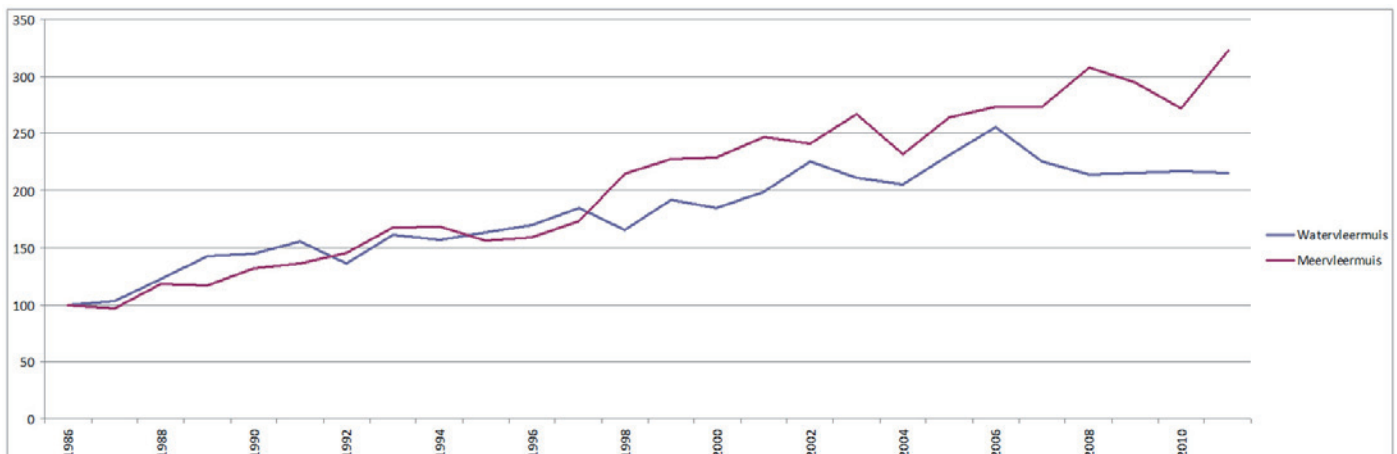
Grafiek: Index ingekorven vleermuis en franjestaart. (bron: CBS/Zoogdiervereniging)

Vale vleermuis, baardvleermuizen (gewone baardvleermuis en brandts vleermuis samen) en grootoorvleermuizen zijn dit jaar alle drie toegenomen. Dit zijn soorten met een over de langere termijn matige toename: nu 3 tot 4maal zoveel als in 1986. De vale vleermuis heeft zich goed hersteld van de dip van vorig jaar.

Grafiek: Index vale vleermuis, baardvleermuizen en grootoorvleermuizen. (bron: CBS/Zoogdiervereniging)

De watervleermuis lijkt zich na een aanvankelijke toename te stabiliseren al na het jaar 2000, op een niveau van 2maal dat van 1986. De toename van de meervleermuis zet echter door. Er zijn nu 3maal zoveel meervleermuizen als in 1986.

Grafiek: Index watervleermuis en meervleermuis. (bron: CBS/Zoogdiervereniging)

NEM Overige vleermuissoorten

Op dit moment voert de Zoogdiervereniging in opdracht van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie een verkennende studie naar een nieuw meetnet, gericht op gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, en rosse vleermuis.

De populatieontwikkelingen van een achttal vleermuissoorten kunnen met de meetnetten Wintertelling vleermuizen en Zoldertellingen vleermuizen goed worden gevolgd. Een aantal vleermuissoorten wordt met deze meetnetten echter niet goed gevolgd, omdat deze in de winter niet in door de mens begaanbare winterverblijven verblijven en ook in de zomer niet in de door de mens begaanbare (kerk)zolders verblijven. Voor deze soorten dient de Nederlandse staat echter wel te rapporteren aan de Europese Unie in het kader van de Habitatrichtlijn. Het ontwerp voor dit nieuwe meetnet komt tot stand in samenspraak met binnen- en buitenlandse vleermuisexperts en zal in de Telganger van april 2012 worden gepresenteerd.

Foto (linksboven): Gewone dwergvleermuis / © Wesley Overman
Foto (linksonder): Rosse vleermuis / © Wesley Overman

Foto (rechtsboven): Ruige dwergvleermuis / © Wesley Overman
Foto (rechtsonder): Laatvlieger / © Bernadette van Noort

NEM DagActieve Zoogdieren (DAZ)

Het meetnet Dagactieve zoogdieren is onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Elk voorjaar zijn er weer veel vogeltellers van SOVON die ook de zoogdieren tellen die zij in hun telgebied tegenkomen. Dankzij die tellingen is het mogelijk om veranderingen in de populatie van een aantal algemeen voorkomende soorten 'dagactieve zoogdieren' te volgen.

Het CBS levert een bijdrage aan het meetnet door een deel van de telgegevens in te voeren en de indexen te bepalen. SOVON levert een bijdrage door het onderhoud van de website waarop tellers de zoogdiertellingen digitaal door kunnen geven en het verzamelen en doorsturen van telformulieren. De Directie Natuur - Gegevensautoriteit Natuur, onderdeel van het Ministerie van LNV, maakt het meetnet financieel mogelijk.

Dit jaar zijn enkele kleine veranderingen doorgevoerd: de invoer van de gegevens die op papier worden aangeleverd, en de validatie van waarnemingen via internet wordt nu uitgevoerd door de Zoogdiervereniging. Daarnaast hebben we samen met SOVON een aantal kleine verbeteringen in het BMP-DAZ invoerportaal doorgevoerd.

Op dit moment worden de resultaten van dit meetnet geanalyseerd. Een uitgebreid artikel over de resultaten van dit meetnet verschijnt dit voorjaar in Zoogdier.

Foto: Ree / © Martijn van Oene

NEM Hazelmuizen

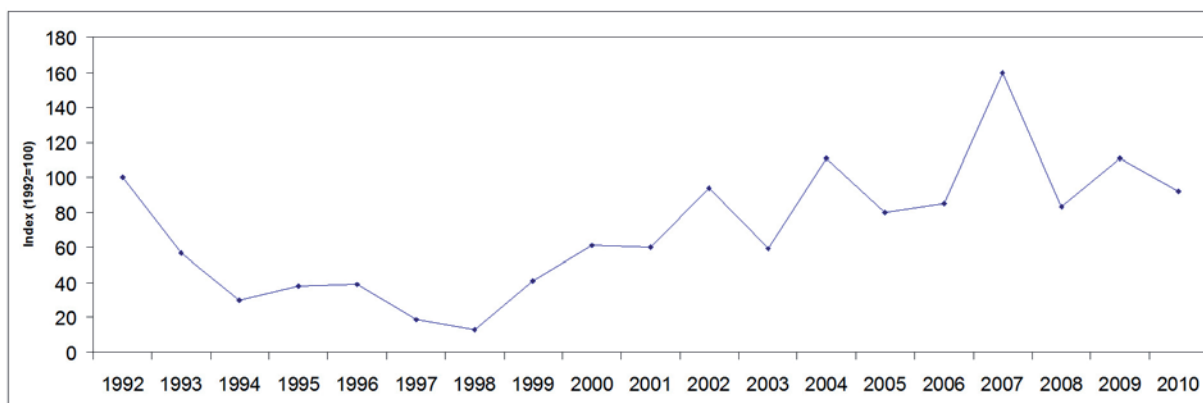
Jaarlijks worden in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring door vrijwilligers hazelmuizen nesten geteld. De nesten zijn indicatief voor aantallen dieren, zodat we aan de hand van die tellingen kunnen volgen hoe het met de hazelmuizenpopulatie in Nederland gaat. Naast de "standaard"-tellingen lopen er in Limburg enkele andere onderzoeken aan de hazelmuis.

De tekenen waren al goed: veel beukennotjes, vlierbessen, bramen en andere zaden en vruchten beloofden een goed hazelmuizenjaar. De eerste berichten over de tellingen zijn dan ook positief: zeer veel nesten, en ook waarnemingen van dieren. Helaas zorgde het slechte weer van begin oktober ook voor enkele vondsten van uitgeregende nestjes.

Resultaten seizoen 2010

Hoe zijn nu de ontwikkelingen van de afgelopen jaren? Het aantal nesten in 2010 is ten opzichte van 2009 weer wat lager. Dit is een intussen bekend patroon: de aantallen in Nederland nemen over de hele telperiode sterk toe, maar vertonen goede en minder goede jaren. Seizoen 2010 was minder, 2009 was goed, en 2011 lijkt ook een uitstekend hazelmuizenjaar te worden.

Als er, door middel van het programma TRIM gecorrigeerd wordt voor de ontbrekende transecten, is het verschil tussen 2009 en 2008 nog steeds flink, maar lijkt de toestand gelijk aan die in 2005 en 2006 (zie grafiek). Kortom: de Nederlandse hazelmuizen nemen de laatste 20 jaar gestaag toe. Dit komt ongetwijfeld doordat de hazelmuis steeds bekender is bij beheerders en uitvoerders: bij uitvoering van bosrandbeheer wordt (op enkele vervelende gevallen na) rekening gehouden met de aanwezigheid van de hazelmuis, door pas na de voortplantingstijd te maaien, en dan gefaseerd te maaien. Blijikbaar is de brochure Hazelmuis: leven op de grens (<http://www.zoogdiervereniging.nl/node/253>) goed gelezen!

Grafiek: Landelijke index van de hazelmuis. De tellingen van 1992 zijn op 100 gesteld. (bron: CBS/Zoogdiervereniging)

Beste beheer?

Beheer heeft in dus elk geval duidelijk effect op de aantallen hazelmuizen. Hazelmuisvriendelijk beheer is goed uit te voeren, met enige aandacht. Een brochure daarover vind u op <http://www.zoogdiervereniging.nl/node/253>. Helaas is het ook makkelijk om uit onwetendheid hazelmuisonvriendelijk beheer zoals het maaien van wegbermen met hazelmuisnesten in de voortplantingstijd uit te voeren: ook voor seizoen 2011 was dat weer het geval. Dergelijke gevallen kunnen worden gemeld bij de Dienst Landelijk Gebied en Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Roermond, die contact opnemen met de grondeigenaar of beheerder.

Omdat het beheer zo cruciaal is, is de Dienst Landelijk Gebied dit jaar een project gestart (herstelplan hazelmuis in het Drielandenpark) waarmee de hazelmuis en het voor dat diersoort gepaste beheer beter bekend zal worden gemaakt. Het project loopt tot juli 2013. Het gaat om een grensoverschrijdend project, dat wordt uitgevoerd in Mergelland-Oost, de Voerstreek en het grensgebied bij Aken, in samenwerking tussen bureau Natuurbalans, Natuurpunt studie en de Zoogdiervereniging. Op het programma staan een aantal deelprojecten. Ten eerste wordt een inventarisatie van kerngebieden uitgevoerd in de regio Aken en Wallonië. Van deze regio is het exacte voorkomen van de hazelmuis nog zeer slecht in beeld. Door middel van het zoeken naar vraatsporen en de inzet van nestbuizen wordt dit beeld de komende twee jaar ingevuld.

Daarnaast worden uitgevoerde maatregelen in de herinrichting Mergelland-Oost voor inrichting van bermen, graften en bosranden gemonitord op hun effect op de hazelmuis. Dit gebeurt door middel van het ophangen van nestbuizen in deze landschapselementen. Intussen zijn de eerste hazelmuizen al in lokbuizen gesignaleerd.

Als derde onderdeel wordt het beheer van de afgelopen jaren vastgelegd, zodat geanalyseerd kan worden hoe maaibeheer en bosrandenbeheer het beste uitgevoerd kan worden. Dit beheer is noodzakelijk voor een goede mantelzoomvegetatie. Dit alles zal gepaard gaan met informatievoorziening naar grondgebruikers- en eigenaren (zoals Staatsbosbeheer en stichting het Limburgs Landschap) en beleidsmakers van gemeenten en provincie.

Uiteindelijk wordt met behulp van deze gegevens een inrichtingsvisie voor een ecologisch netwerk voor de hazelmuis in de Euregio opgesteld. Dat netwerk moet positief uitwerken voor de hazelmuis en andere bosrand-soorten.

Het project Habitat Euregio, waar het hazelmuisproject onderdeel van is, is mogelijk gemaakt door het programma INTERREG IV-A Euregio Maas-Rijn. In dit project wordt in de grensregio met Duitsland, Vlaanderen en Wallonië door 13 organisaties onder leiding van Dienst Landelijk Gebied gewerkt aan de inrichting van het landschap en aanleg van verbindingzones en leefgebieden voor bedreigde soorten (en communicatie daarover) tussen de Nationale Parken Eifel, Hoge venen, Kempisch Plateau en Meinweg. De 13 organisaties zijn: Dienst Landelijk gebied, provincie Limburg, Natuurpunt beheer, Vereniging Natuurmonumenten, stichting Ark, stichting IKL, gemeente Oupeye, Nationaal Park Hoge Venen-Eifel, Biologisch Station Städteregion Aachen, NABU Naturschutzstation Aachen, Regionaal landschap Haspengouw en Voeren, Regionaal landschap Kempen en Maasland, Agentschap Natuur en Bos.

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Genetisch onderzoek

Naast dit onderzoek is bureau Natuurbalans gestart met een onderzoek naar de genetische structuur van de hazelmuispopulatie in Nederlands Limburg opgestart. Doel van dit onderzoek is te bepalen in hoeverre er sprake is van genetische isolatie en/of inteelt in de bestaande Limburgse populaties hazelmuis. Daarnaast wordt bepaald in hoeverre de Nederlandse populaties genetisch gerelateerd zijn met die in aangrenzende België. Dit gebeurt door van dieren die in lokbuizen worden aangetroffen haren te verzamelen. Uit deze haren wordt door een onderzoeksgroep van de Universiteit van Luik genetisch materiaal geïsoleerd, en geanalyseerd. We kunnen hierbij profiteren van de ervaring die deze groep samen met Natuurpunt studie heeft opgedaan met de Vlaamse hazelmuispopulatie.

Uiteindelijk zullen de inzichten in de genetische structuur weer worden toegepast in het opstellen van het ecologische netwerk voor de hazelmuis, dat in het kader van het InterReg-project dat hierboven beschreven is, wordt opgesteld.

Jasja Dekker & Ludy Verheggen

Laatste jaar voor Zoogdieratlas.nl

2011 is het laatste jaar voor de provinciale atlasprojecten in het kader van Zoogdieratlas.nl. Sinds december 2008 is er in iedere provincie in Nederland een digitaal zoogdieratlasproject gaande.

Op de website Zoogdieratlas.nl wordt per provincie de verspreiding van zoogdieren in kaart gebracht in een digitale atlas op internet.

Resultaten

Het afgelopen jaar zijn er veel waarnemingen verzameld. Door vrijwilligers die zelf hun waarnemingen invoeren op Telmee.nl en Waarneming.nl maar ook via publieksacties. Er waren diverse oproepen voor molshopen, (paas)hazen, kattenprooien en egels. Door de coördinatoren, vrijwilligers en stagiaires zijn archieven van bijvoorbeeld de provincie uitgeplozen, waarnemingen uit oude opschrijfboekjes alsnog ingevoerd etc. Ook is er bij de Zoogdierverseniging een inhaalslag geweest om data in te voeren.

Daarnaast zijn er diverse activiteiten zoals muizenkampjes, autovleren, braakballen pluizen etc. in provincies georganiseerd die ook weer nieuwe waarnemingen hebben opgeleverd.

De gegevens van alle atlasprojecten komen samen in Telmee en zijn op die manier ook zichtbaar op www.zoogdieratlas.nl.

Sinds de start van het atlas project zijn er 646.893 nieuwe zoogdierwaarnemingen verdeeld over 11 provincies (Limburg valt buiten het Zoogdieratlas.nl project) aan de databank toegevoegd.

Op www.zoogdieratlas.nl zijn de actuele verspreidingskaarten per provincie te bekijken.

Vooruitblik 2012

Meedoen aan Zoogdieratlas.nl kan door het invoeren van waarnemingen op Telmee.nl en Waarneming.nl of via de speciale invoermodules in het kader van publieksacties op www.zoogdieratlas.nl.

Ondanks dat alle atlasprojecten eind 2011 officieel zijn afgerond blijft Zoogdieratlas.nl bestaan. Op Zoogdieratlas.nl blijven verspreidingskaarten op uurhokniveau zichtbaar en zijn nieuwsbrieven en soortinformatie te vinden.

In Friesland, Groningen, Flevoland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland worden komende maanden ter afsluiting provinciale werkatlassen gepresenteerd.

Data van deze bijeenkomsten zijn (zodra bekend) te vinden op www.zoogdieratlas.nl.

Neeltje Huizenga – coördinator Zoogdieratlas.nl

Muizenkamp Gelderse Zoogdieratlas

Van 2 t/m 4 september heeft de Zoogdierverseniging in het kader van de Gelderse Zoogdieratlas.nl muizen gevangen in het gebied tussen Apeldoorn en Deventer.

Het muizenkampje werd speciaal georganiseerd om verspreidingsgegevens te verzamelen voor de Gelderse zoogdieratlas. Daarnaast kregen vrijwilligers de kans om eens mee te lopen of om meer ervaring op te doen met het vangen van muizen. De muizen zijn levend gevangen met behulp van Longworth live-traps en na onderzoek weer vrij gelaten.

Controles vonden plaats direct na de ochtend- en avondschemer op vrijdagavond, zaterdagochtend, zaterdagavond en zondagochtend. In totaal werden er 100 vallen gecontroleerd verdeeld over 5 locaties rondom Twello. In totaal deden 15 vrijwilligers mee waarvan een deel van de gratis accommodatie gebruik maakte.

De aantallen vangsten over het gehele weekend waren vrij laag, maar uiteindelijk zijn er toch 6 leuke soorten gevangen. Veldmuis, aardmuis, rosse woelmuis, bosspitsmuis, huisspitsmuis en... waterspitsmuis!

Omroep Gelderland heeft met de vrijdagavondcontrole meegelopen met een cameraploeg. Zij hebben een nieuwsiem gemaakt dat is uitgezonden op TV Gelderland op zaterdagavond 3 September:

<http://www.omroepgelderland.nl/web/nieuwsartikel/1095331/Muizeninventarisatie-op-de-Veluwe.htm>

Het was een zeer gezellig en geslaagd weekend. Allemaal hartelijk bedankt voor jullie deelname en inzet en tot een volgende keer! We stellen het zeer op prijs als jullie je losse zoogdierwaarnemingen doorgeven op de website www.zoogdieratlas.nl.

Sil Westra & Neeltje Huizenga

Foto: Waterspitsmuis / © Janske Blijleven

Foto: Het controleren van de vallen / © Eric Janssen

Jaar van de vleermuizen

2011 staat in het teken van de vleermuizen! Internationaal is 2011 door IUCN en Eurobats uitgeroepen tot het Jaar van de vleermuizen. In Nederland hebben de Zoogdiervereniging en de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN) zich daarbij aangesloten.

Er zijn afgelopen maanden heel wat activiteiten rondom vleermuizen georganiseerd. Niet alleen door ons maar ook door vele anderen in het land.

16 april was een vleermuizen themadag in het Ecodrome in Zwolle. Hier waren diverse lezingen over vleermuizen. Onder andere werd er aan de ongeveer 150 bezoekers verteld hoe vleermuizen leven en wat mensen rondom hun eigen huis voor vleermuizen kunnen doen.

Een van de hoogtepunten van de dag was de presentatie van het boek 'Vleermuizen van Europa'. Dit is de eerste Nederlandstalige versie (door Peter Lina) van het standaardwerk Handbuch der Fledermäuse Europa's.

In de maand juni is er naar Engels voorbeeld een "Sunrise survey" gehouden. Onder het motto: "zet juni op zijn kop, sta om 5 uur op" werd het algemene publiek uitgenodigd om in juni een keer vroeg op te staan en in de eigen wijk naar zwermende vleermuizen te zoeken.

Gevonden vleermuizen konden worden doorgegeven met een invoermodule op de website. Niet alleen zwermende vleermuizen werden gemeld, een belangrijk aandeel van de meldingen bestond uit mensen die vleermuizen in huis hadden of weleens boven de tuin zagen vliegen.

De folder "Vleermuizen ook in uw tuin" is inmiddels op heel wat plaatsen in Nederland verspreid. Organisaties, Verenigingen maar ook individuele personen kunnen deze folder met informatie over vleermuizen via www.jaarvandevleermuizen.nl aanvragen en zelf uitdelen bij activiteiten. Op de website is de folder ook digitaal te downloaden.

Hoogtepunt van het Jaar van de vleermuizen was de Nacht van de vleermuis op 26 en 27 augustus j.l.. Deze Nacht van de vleermuis wordt jaarlijks door de VLEN georganiseerd maar kon dit jaar samen met de Zoogdiervereniging extra groots worden aangepakt.

Met een radiospotje werd heel Nederland op de hoogte gebracht van de Nacht van de vleermuis. Op tientallen locaties verspreid door het hele land waren excursies, lezingen en kinderactiviteiten gericht op vleermuizen. Ondanks het regenachtige weer was de opkomst groot en waren diverse excursies vol.

De Zoogdiervereniging was aanwezig op Fort bij Vechten. Er was een kinderprogramma waar kinderen konden knutselen, een speurtocht doen en vleermuiskasten timmeren.

Herman Limpens gaf een lezing over vleermuizen.

Het boekje "Dora ondersteboven" (gemaakt door Peter Twisk en Herman Limpens) werd gepresenteerd. Toen het bijna donker was vertoonde Kamiel Spoelstra beelden van vleermuizen en konden aanwezigen mee met de batdetector excursies op het fort.

Met het in winterslaap gaan van de vleermuizen loopt dit vleermuisjaar ook bijna ten einde. Maar niet voordat we komende weken in samenwerking met Vivara nog de ultieme vleermuiskast gaan presenteren en er 29 oktober a.s. de Vlaams- Nederlandse vleermuisdag is.

De boeken Dora ondersteboven en de Vleermuizen van Europa zijn te bestellen in de webwinkel van de Zoogdiervereniging (<http://www.zoogdierwinkel.nl>). Leden krijgen 10% korting.

Foto's: Nacht van de vleermuis, Fort bij Vechten / © Paul van Hooft

Agenda

OKTOBER

18 oktober - Uilenballen pluizen Noord-Holland

Landschap Noord-Holland, de Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland en de Zoogdierverseniging zijn in het voorjaar van 2011 gestart met onderzoek naar de verspreiding van kleine zoogdieren in Noord-Holland. Locatie: Kantoor Landschap Noord-Holland, Heiloo. Kosten: geen. Contact: Dorien Hoozeboom, d.hoozeboom@landschapnoordholland.nl
Telefoon: 088-0064464

18 oktober WABO-Workshop Natuur

Eendaagse cursus op 18 oktober 2011. Locatie: Driebergen. Kosten: € 395,-. Contact: info@zoogdierverseniging.nl
Telefoon: 024- 7410500

29 oktober VLEN-dag

09:15 Zaal open, koffie en thee in het Museumrestaurant 10:00 Opening door de dagvoorzitter - Ben Van Der Wijden. Locatie: Leiden. Kosten: gratis voor leden. Contact: VLEN, vlen@vleermuis.net

NOVEMBER

5 november Lezingendag Kleine marterachtigen

Een lezingendag, geheel gewijd aan wezel, hermelijn en bunzing. Nadere informatie over de sprekers volgt. Organisatie: Werkgroep Kleine Marterachtigen. Locatie: Natuurplaza, Nijmegen. Kosten: gratis.
E-mailadres: werkgroep-kleine-marterachtigen@zoogdierverseniging.nl

9 november Uilenballen pluizen Noord-Holland

Landschap Noord-Holland, de Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland en de Zoogdierverseniging zijn in het voorjaar van 2011 gestart met onderzoek naar de verspreiding van kleine zoogdieren in Noord-Holland. Locatie: Kantoor Landschap Noord-Holland, Heiloo. Kosten: geen. Contact: Dorien Hoozeboom, d.hoozeboom@landschapnoordholland.nl
Telefoon: 088-0064464

15 t/m 29 november Cursus vleermuizen en planologie

Driedaagse cursus op 15, 22 en 29 november 2011. Locatie: Nijmegen, Natuurplaza. Kosten: €960,-.
Contact: Zoogdierverseniging, info@zoogdierverseniging.nl

19 november Algemene Ledenvergadering

Op het programma staat onder meer de begroting van 2012. Meer informatie over het programma en de locatie volgt.

DECEMBER

5 t/m 12 december Cursus potentiële vleermuiswaarden

tweedaagse cursus op 5 en 12 december 2011. Locatie: nabij station Driebergen-Zeist. Kosten: € 700,-.
Contact: info@zoogdierverseniging.nl, 024- 7410500

15 december Uilenballen pluizen Noord-Holland

Landschap Noord-Holland, de Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland en de Zoogdierverseniging zijn in het voorjaar van 2011 gestart met onderzoek naar de verspreiding van kleine zoogdieren in Noord-Holland. Locatie: Kantoor Landschap Noord-Holland, Heiloo. Kosten: geen. Contact: Dorien Hoozeboom, d.hoozeboom@landschapnoordholland.nl
Telefoon: 088-0064464

Colofon. Ieder half jaar rapporteert de Zoogdierverseniging over verrichte activiteiten, actuele zoogdiergerelateerde ontwikkelingen en de voortgang van de monitorings (NEM)- en verspreidingsonderzoeken (VONZ) in "De Telganger". Het monitorings- en verspreidingsonderzoek aan Nederlandse zoogdieren is mede mogelijk gemaakt door financiering door de Gegevensautoriteit Natuur. Partners in de monitoringsonderzoeken zijn SOVON en het Centraal Bureau voor Statistiek.

De basis van elke Telganger is de database van de Zoogdierverseniging. Deze is gevuld met gegevens die zijn verzameld door vele vrijwilligers, medewerkers van de Zoogdierverseniging, leden van werkgroepen van de Zoogdierverseniging en waarnemingen die zijn binnengekomen via de websites <http://waarneming.nl> en <http://www.telmee.nl>. Alle waarnemingen worden door de Zoogdierverseniging beoordeeld op juistheid, voordat deze in de database komen en uiteindelijk in de Nationale Database Flora en Fauna.

Redactie: Jasja Dekker, Johan Thissen en Wesley Overman
Eindredactie: Wesley Overman

Adres: Zoogdierverseniging, Natuurplaza (gebouw Mercator 3), Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen
Telefoon: 024-7410500
Website: www.zoogdierverseniging.nl, www.telmee.nl en www.vleermuis.net